

Akademiet for yngre forskere

Akademiet for yngre forskere
C/O Det Norske Videnskaps-Akademi
Drammensveien 78
0271 Oslo
<http://akademietforyngreforskere.no>
kontakt@akademietforyngreforskere.no

Det kongelige kunnskapsdepartement
Postboks 8119
Dep 0032 Oslo
postmottak@kd.dep.no

Oslo, 08.09.2017

HØRINGSSVAR: INNSPILL TIL REVISJON AV LANGTIDSPLANEN FOR FORSKNING OG HØYERE UTDANNING

Akademiet for yngre forskere (heretter Akademiet) er en tverrfaglig møteplass og forskningspolitisk plattform for yngre forskere, en pådriver for nyskapende forskningsformidling og en attraktiv vitenskapelig debattarena. Akademiets visjon er å være en tydelig stemme i faglig og forskningspolitisk debatt. Akademiet viser til høringsbrevet "Innspill til revisjon av langtidsplanen for forskning og høyere utdanning" (ref.: 17/1829) publisert 12.05.2017, og ønsker med dette å komme med Akademiets innspill. Akademiet svarer på høringsbrevets fem spørsmål nedenfor.

Sammendrag

Akademiet for yngre forskere er positive til det overordnede innholdet i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning, og at den tør å prioritere strategiske forskningsområder. Akademiet mener imidlertid at Langtidsplanen bør utvides med et eget tema som fokuserer på grunnleggende sosiale og kulturelle utfordringer i fremtidens samfunn.

Akademiet støtter Langtidsplanens mål om forskning på høyt internasjonalt nivå innen prioriterte områder. For å nå dette målet, mener Akademiet at Langtidsplanen bør revideres som følger:

(1) Langtidsplanen må tydeliggjøre betydningen av gode karriereløp for forskere, som både sikrer internasjonalt forskersamarbeid, tverrsektoriell mobilitet, god samfunnsrelevans og familievennlige arbeidsvilkår.

(2) Langtidsplanen bør tydeliggjøre hva som menes med høy forskningskvalitet og insentivene i sektoren bør vris mot kvalitet heller enn kvantitet.

A – en tydelig stemme i faglig og forskningspolitisk debatt

Akademiet for yngre forskere

(3) Langtidsplanen må tydeliggjøre at også humanistiske og samfunnsvitenskapelige forskningsperspektiver er viktige innenfor hvert av de prioriterte forskningsområdene.

1. Hva fungerer godt i den nåværende langtidsplanen, og hva fungerer mindre godt?

Regjeringens mål om forskning innen prioriterte områder er en god strategi. Akademiet støtter prioriteringen og relevansen av de seks hovedområdene som omtales i den eksisterende planen.

Akademiet savner at Langtidsplanen tydeliggjør betydningen av **gode karriereløp** for forskere, både innenfor og utenfor academia, som både sikrer internasjonalt forskersamarbeid, tverrsektoriell mobilitet, god samfunnsrelevans og familievennlige arbeidsvilkår. Den foreliggende planen ignorerer akademias likestillingsutfordringer.

Akademiet mener at det er viktig at den reviderte Langtidsplanen fortsetter å fokusere på at norsk forskning skal holde **høyt, internasjonalt nivå**. Dette er særlig viktig ved denne revisjonen med tanke på OECD-rapporten "OECD Reviews of Innovation Policy: Norway 2017", som konkluderer med at toppnivået i norsk forskning er lavere enn i europeiske land det er naturlig å sammenlikne seg med. Akademiet mener derimot det er problematisk at Langtidsplanen ikke inneholder elementer om kvalitetsmål for forskning gitt både de vesentlige nasjonale og internasjonale utfordringene knyttet til forskningen og dens rolle i samfunnet.

Akademiet savner et tydeligere fokus på **menneskelige og samfunnsmessige perspektiver** i Langtidsplanen. Dette gjelder på den ene siden hvordan humanistiske og samfunnsfaglige forskningsfelt er nødvendige for å løse de andre tematiske utfordringene, all den tid det er mennesker som skal bruke de nye teknologiene som utvikles. Like viktig er de mange utfordringene (og mulighetene) knyttet til sosiale og økonomiske endringer grunnet økt migrasjon og klimaendringer. Her er det en mengde sosiale og kulturelle spørsmål som må håndteres, og hvor humaniora og samfunnsfagene (sammen med andre fag) kan og må bidra.

2. Er det temaer og perspektiver som bør reflekteres sterkere i planen?

Akademiet anbefaler at den reviderte Langtidsplanen: (a) inkluderer strategiske perspektiver for forskerrekruttering og karriereveier; (b) beskriver overordnede tiltak for å sikre omstilling av det norske forskningsmiljøet mot et høyere internasjonalt nivå; (c) legger til rette for et mer nyansert kvalitetssyn på norsk forskning; og (d) gir plass til humanistiske og samfunnsfaglige perspektiver. Vi redegjør for disse anbefalingene nedenfor.

Karriereveier og forskerrekruttering: En forutsetning for å nå Langtidsplanens visjon om forskning av høy, internasjonal kvalitet er god rekruttering, som best kan sikres gjennom at den akademiske karriereveien fremstår som attraktiv. Det er helt sentralt å legge til rette for gode akademiske karriereløp for de beste unge forskerne. Akademiet mener at de beste

A – en tydelig stemme i faglig og forskningspolitisk debatt

Akademiet for yngre forskere

forskningsmiljøene kjennetegnes av heterogene karriereveier, der ulike yrkesgrupper har ulike karriereinsentiver for å stimulere til forskning på høyt internasjonalt nivå.

Omstilling for høyere forskningskvalitet: OECD og Produktivitetskommisjonen har konkludert med at Norge relativt sett har lav forskningskvalitet sammenliknet med andre land i Europa¹. En av flere mulige konsekvenser av dette er at norsk næringsliv risikerer å henge etter den globale kunnskapsøkonomien. Det er dermed prisverdig at den nåværende Langtidsplanen definerer et tydelig mål om fremragende, verdensledende forskningsmiljøer i Norge. Oppbygging av fremragende forskningsmiljøer krever omfattende og systematisk arbeid over lang tid. Endring i offentlig regulering er nødvendig, blant annet med nye syn på hvordan evaluering av forskningskvalitet bør defineres. For å nå målet om omstilling til forskningskvalitet på høyt internasjonalt nivå bør Langtidsplanen inkludere overordnede perspektiver og strategier for hvordan omstillingen av norske forskningsmiljøer skal skje. Forskningsrådet har noen ordninger som fremmer høyt internasjonalt nivå (f.eks. SFF-ordningen), men de enkelte institusjonene må i større grad ansvarliggjøres for å forbedre situasjonen.

Global definisjon av forskningskvalitet: Det internasjonale forskningsssamfunnet har de siste årene hatt en stadig mer intens debatt om hvordan forskningskvalitet bør defineres. Offentlige evalueringer av forskningskvalitet tar som regel utgangspunkt i kvantitative mål som antall publikasjoner, publikasjonskanal og siteringer. Dette er uheldig, og gir forskere og forskningsmiljøer insentiv til å publisere mest mulig for å oppnå gode evalueringer og tildelinger. At ikke disse parameterne nødvendigvis reflekterer reell forskningskvalitet, og til tider det motsatte, er godt dokumentert, men ikke godt nok reflektert i Langtidsplanen. I tillegg anerkjenner ikke Langtidsplanen den økende globale samfunnsutfordringen knyttet til at funnene fra et stort antall forskningspublikasjoner i f.eks. medisin, selv i de best rangerte forskningskanalene, ikke lar seg reproducere. En rekke internasjonale initiativer forsøker å endre denne trenden. Et syn er at insentivsystemer for alle ledd i academia, inkludert finansieringskilder, institusjonene, enkeltforskere og publikasjonskanaler må reorganiseres for å bedre forskningskvaliteten, og i det lange løp øke samfunnsverdien av forskningen. Dette perspektivet bør reflekteres i sterkere grad i revidert Langtidsplan.

Humanistiske og samfunnsfaglige perspektiver: Humanistiske og samfunnsvitenskapelige perspektiver nevnes knapt i den eksisterende Langtidsplanen. Slik både Humaniorameldingen og Humanioraevalueringen har påpekt, holder norsk humanioraforskning et godt nivå og de tallrike eksemplene fra forskningsmiljøene viser også at denne forskningen har både indirekte og direkte samfunnsnytte. En særskilt utfordring for den humanistiske forskningsaktiviteten er at det ikke er noen instituttsektor å snakke om, og enda mindre aktivitet i offentlig sektor og næringsliv. Dette gjør i praksis at humanistisk forskning i mindre grad inkluderes i tverrfaglig forskningssamarbeid, til tross for at humanistiske perspektiver er sentrale for å løse fremtidens samfunnsutfordringer. Situasjonen er litt bedre i samfunnsfagene, men også samfunnsfaglige perspektiver glimrer med sitt fravær i den eksisterende Langtidsplanen. For å løse fremtidens

---

¹ OECD Reviews of Innovation Policy: Norway 2017

Akademiet for yngre forskere

samfunnsutfordringer må det i større grad legges til rette for at humanistiske og samfunnsfaglige perspektiver får en naturlig plass i Langtidsplanen. Dette gjelder både som viktige støttefag for de andre fagområdene, men også på egne premisser og på sentrale områder som i dag ikke inngår i Langtidsplanen, som migrasjon.

3/4. Hva er de største hindringene for å nå målene i planen, og hvordan kan vi overvinne dem?

På hvilke områder kan det være behov for nye opptrappingsplaner og/eller virkemidler?

Akademiet svarer på spørsmål 3 og 4 samlet. Vi mener at problemene vi har påpekt i forhold til (1) karriereveier og forskerrekuttering, (2) forskningskvalitet, og (3) implementering av humaniora og samfunnsvitenskap er de største hindringene for å nå målene i planen og derfor er de områdene det er behov for å styrke i det videre arbeidet. Vi diskuterer hvert av disse tre punktene nedenfor, i lys av problemstillingene drøftet i spørsmål 2 ovenfor.

Karriereveier og forskningsrekuttering

For å nå målene i Langtidsplanen er det avgjørende at forskning fremstår som en attraktiv karrierevei. Usikre karriereveier for forskere er et utbredt problem og et hinder for å nå Langtidsplanens mål. En spørreundersøkelse blant yngre forskere vi utførte høsten 2016² viser at det er mange som opplever et karriereløp preget av usikkerhet og midlertidighet. Dette reflekterer at kun 56 prosent av vitenskapelige stillinger ved norske universiteter er faste og at gjennomsnittsalderen for fast ansettelse er godt over 40 år. Usikre arbeidsforhold er en av hovedgrunnene til at bare 40 prosent av våre respondenter ser for seg å jobbe med forskning om ti år, og kun halvparten ville anbefalt dagens unge å ta fatt på en forskerkarriere. Funnene samsvarer med tall fra Karrierebarometeret og Forskerforbundet, som de siste årene har avdekket en bekymringsfull trend der interessen for en forskerkarriere ser ut til å dale blant masterstudenter.

I tillegg til den generelle trenden, er det viktig å presisere at usikkerheten ved midlertidighet må ses i et likestillingsperspektiv. Færre kvinner enn menn ser for seg at de fortsatt er i forskning om ti år, og flere kvinner enn menn vil ikke anbefale andre å ta fatt på en forskerkarriere. Dette må endres dersom vi skal skape kjønnsbalanse i academia. I 2015 var kun hver fjerde professor i Norge kvinne.

Samfunnet investerer betydelige økonomiske ressurser i forskerutdanning. I Langtidsplanen er det satt av 500 nye rekrutteringsstillinger, og hvert doktorgradsstipend koster over 3 millioner kroner. Når over 80 prosent av de ferdige doktorene skal over i andre sektorer, betyr det at utdanningsinstitusjonene forvalter store ressurser for samfunnet og har et ansvar for å utdanne forskere til hele bredden av det norske arbeidslivet. For øyeblikket er

---

² Høgestøl, S. et al, Karriereusikkerhet tærer på unge forskere, Aftenposten.

Akademiet for yngre forskere

institusjonenes forvaltning av yngre forskere et klassisk eksempel på at bukken passer havresekken. Institusjonene ivrer etter å rekruttere til eget formål, samtidig som de i for liten grad realitetsorienterer og forbereder rekruttene på at flertallet skal bruke sin forskerkompetanse utenfor universitetene. Dette understrekes av at over 80 prosent av de unge forskerne i vår undersøkelse aldri hadde mottatt karriereveiledning fra sin arbeidsgiver.

Akademiet foreslår følgende setning lagt til i kapittelet om verdensledende forskning:

“Forskeres karriereveier er en sentral faktor for å nå målene om verdensledende forskningsmiljøer. Miljøene bør skape attraktive karriereveier for å rekruttere de mest lovende talentene til en karriere i academia.”

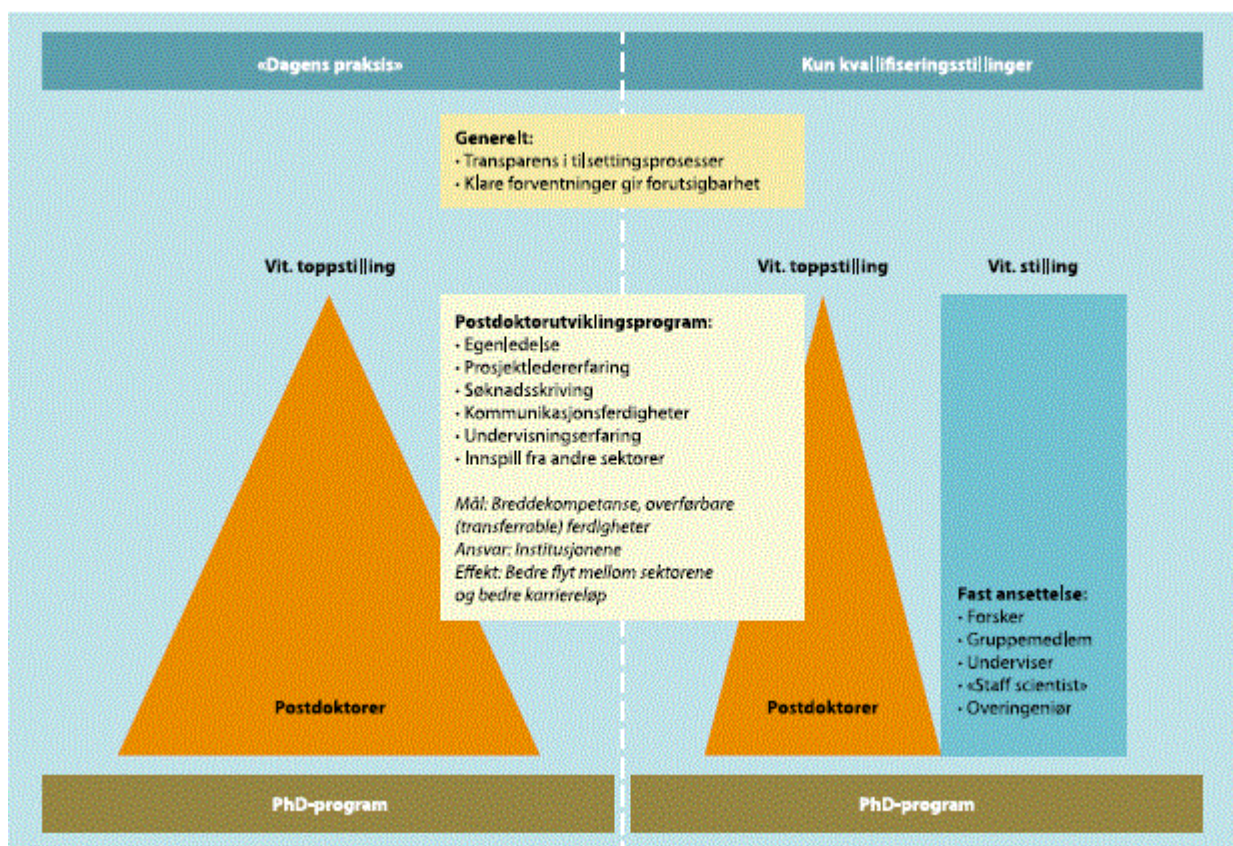
Akademiet mener at **heterogene karriereveier**, der ulike stillingsgrupper har ulike karriereinsentiver, kan være et tiltak for å øke kvaliteten i norske forskningsmiljøer. Vi tror at heterogene karriereveier vil kunne motvirke tre uheldige elementer som vi ser i dagens forsknings-Norge:

- Det tydelige skillet mellom vitenskapelige og teknisk/administrative stillinger i UH-sektoren, og et uttalt mål om å holde sistnevnte stillingskategori på et så lavt nivå som mulig, gjør at viktige forskningsstøttefunksjoner (slik som forskningsingeniører) er for små i mange miljøer. Vi mener at stillingsstrukturen i UH-sektoren må justeres slik at det blir større muligheter for stillinger i grenselandet mellom teknisk/administrativ og vitenskapelig.
- På grunn av den nåværende stillingsstrukturen, og et reelt behov for mer forskningsstøtte, ender mange opp med å benytte postdoktorer som “forskningsingeniører”. Dette er uheldig både for postdoktorene og for miljøene. Vi mener at Forskningsrådet må åpne for å søke om stillinger til forskningsstøtte, i tillegg til stipendiat- og postdoktorstillinger.
- Dagens rekrutteringssystem til vitenskapelige stillinger er i stor grad basert på tellekanter. Dette gjør at forskere som har valgt å jobbe noen år utenfor academia i praksis ikke har mulighet til å få en fast vitenskapelig jobb. Det burde legges bedre til rette for at personer med verdifull erfaring fra offentlig sektor og næringsliv kan komme tilbake til academia.

A – en tydelig stemme i faglig og forskningspolitisk debatt

Akademiet for yngre forskere

ALTERNATIVE KARRIERELØP OG POSTDOKTORUTVIKLINGSPROGRAM

Akademiet deler myndighetenes ambisjon om å løfte kvaliteten på norsk forskning, ved blant annet å stimulere til økt internasjonalt samarbeid. Et viktig virkemiddel her er forskermobilitet. Internasjonalt samarbeid og mobilitet kan utvilsomt forbedre forskerkarrierene og forskningskvaliteten, men Langtidsplanen bør komme med konkrete tiltak som møter dagens virkelighet. Det er avgjørende at vi ikke lar oss forblinde av en tro på 'mobilitet for mobilitetens skyld', men snarere opererer med gode, målbare kriterier for reelt internasjonalt samarbeid og samtidig tilrettelegger for mobilitet i ulike faser av karriere- og livsløpet.

Mobilitet må ikke utelukkende bety et opphold på en utenlandsk institusjon i et eller flere år. Dagens teknologi og reisemønstre bidrar til at forskere også kan bygge internasjonale nettverk gjennom aktiv deltakelse på internasjonale konferanser og konsortium. En kombinasjon av kortere opphold/møter med påfølgende nettbasert samarbeid er en moderne, attraktiv og effektiv arbeidsform. Presset om mobilitet er sterkest, og kan være mest utslagsgivende for karrieren, i en etableringsfase av livet hvor utreise er mest krevende, særlig for kvinner. Langtidsplanen må forhindre at dagens krav om mobilitet for yngre forskere øker kjønnsforskjellen i akademiske toppstillinger og gjør at en

A – en tydelig stemme i faglig og forskningspolitisk debatt

Akademiet for yngre forskere

forskerkarriere fremstår mindre attraktiv for unge forskere i etableringsfasen. Langtidsplanen bør anerkjenne behovet for fleksible, økonomisk attraktive og kjønnsnøytrale løsninger gjennom hele karriereløpet for forskere som ønsker et utenlandsopphold.

Akademiet ønsker også å belyse at forflytning mellom norske forskningsinstitusjoner og på tvers av sektorer være en alternativ form for mobilitet med høyt utbytte. Samarbeid og mobilitet på tvers av academia, næringsliv og forvaltning er særdeles viktig for nyskapning og innovasjon. Akademiet anbefaler at Langtidsplanen i tillegg til internasjonalt samarbeid vektlegger slik tverrsektoriell mobilitet.

Forskerrekruttering og karriereveier - Akademiet mener at:

- Langtidsplanen må anerkjenne at usikkerhet og midlertidighet er en del av hverdagen til unge forskere, og fremme tiltak for å dempe de negative sidene ved midlertidighet.
- Langtidsplanen må anerkjenne og fremme tiltak for å bedre akademias likestillingsutfordringer.
- Langtidsplanen bør fremheve at internasjonalt samarbeid og forskermobilitet kan organiseres på ulike måter og gjennom hele livsløpet, og at tverrsektoriell mobilitet mellom UH-sektoren, næringslivet og forvaltning er viktig for innovasjon og nyskapning.

Forskerrekruttering og karriereveier - Sitater fra medlemmer av Akademiet

- “Jeg har vært flere år ved noen av de beste stedene i verden innenfor mitt fagområde. Her lærte jeg utstyr og metoder som jeg nå har tatt med meg til Norge. Gruppen min kunne aldri vært så god som den er nå uten min mobilitet.”
- “Med to små barn og en kone som ikke kan si opp jobben sin, er det utenkelig å reise utenlands. Men jeg er med i flere internasjonale nettverk og samhandler daglig med forskere fra alle kontinenter. Jeg sampubliserer mer internasjonalt enn mine mer tradisjonelt mobile kolleger.”
- “Det er synd å måtte søke Postdoc for dyktige medarbeidere som ønsker å bidra som nøkkelpillere i forskningsgruppens kjerneaktiviteter etter avlagt doktorgrad. Postdoc stillingene skal jo forbeholdes personer som aspirerer til en professorkarriere, men i mangel av faste stillinger og finansieringsmuligheter til 'staff scientist' er kreativ bruk av postdoc-stillingen en løsning for å beholde kjernekompetanse.”
- “Når jeg tenker tilbake på forskerkarrieren min skulle jeg virkelig ønske at jeg hadde hatt muligheten til en forskningstermin i industrien. Det hadde vært mye mer verdifullt enn flere av mine besøk ved utenlandske forskningsinstitusjoner. Dessverre har det vært lite fokus på denne typen mobilitet hos oss”.
- “ERC anerkjente min mobilitet på tvers av sektorer innad i Norge, noe som bidro til at jeg fikk finansiering.”

A – en tydelig stemme i faglig og forskningspolitisk debatt

Akademiet for yngre forskere

Forskningskvalitet

Langtidsplanen er et overordnet styringsdokument, og den kanskje viktigste politiske føringen i dokumentet er nettopp målet om verdensledende forskningsmiljøer. Gitt diversiteten innen norsk forskning, for eksempel på institusjonsnivå og fagområder, er det mest hensiktsmessig å definere generelle og overordnede strategier for hvordan forskningskvalitet skal økes og defineres gjennom revidert Langtidsplan.

Offentlige evalueringer av forskningskvalitet tar som regel utgangspunkt i kvantitative mål som antall publikasjoner, publikasjonskanal og siteringer. Dette er uheldig, og gir forskere og forskningsmiljøer insentiv til å publisere mest mulig for å oppnå gode evalueringer og tildelinger. At disse parametrene ikke nødvendigvis reflekterer reell forskningskvalitet, og til tider det motsatte, er godt dokumentert, men er i liten grad diskutert i den norske forskningspolitiske debatten og i Langtidsplanen. Konsekvensene av slike insentiver er imidlertid satt i søkelyset i den internasjonale forskningsdebatten, og er tilsynelatende hovedårsaken til at deler av den publiserte forskningen ikke lar seg replikere. Forskere i Norge har for få insentiver til å sikre at informasjonen de publiserer er korrekt og at den representerer ny kunnskap. Blant annet OECDs evalueringer og Akademiets egne erfaringer tilsier at for mange norske forskningsmiljøer forsker på enten allerede kjent kunnskap eller legger for lite innsats i å kvalitetssikre publikasjonene. Dette er ikke et særnorskt problem, men forsterkes i norsk academia av at institusjonstildeling skjer direkte knyttet til kvantitative parametre som antall doktorgrader og antall publikasjoner. I og med at mange doktorgradsprogrammer krever et visst antall publikasjoner for å gi kandidaten godkjent avhandling ser vi en ond sirkel; institusjoner får nye tildelinger gjennom høy produksjon av publikasjoner med lite eller ingen ny kunnskap - og gjennom dette øker sin produksjon og måltall ved å sitere seg selv eller andre i en sirkel som stadig forsterkes. I hvilken grad disse faktorene bidrar til lav forskningskvalitet i Norge er lite studert, men forventes å påvirke en vesentlig andel av forskningspublikasjonene.

Et relatert problem er at mange av publiseringskanalene med høy "impact factor", slik som f.eks. Nature og Science, i liten grad publiserer forskning som er nasjonalt eller lokalt betydningsfulle. For eksempel vil banebrytende forskning om hvordan norske helsetjenester kan reorganiseres for å styrke helsetilbudet neppe publiseres i disse tidsskriftene. Behovet for ny, offentlig debatt og styringsparametere som reflekterer forskningskvalitet og norske samfunnsbehov er dermed nødvendig. I likhet med internasjonale initiativer som "Leidenmanifestasjonen", "Science in Transition" og DORA ønsker Akademiet at forskningsevalueringer også inkluderer kvalitative vurderinger, ikke bare kvantitative tellekanter. Her kan vi trekke frem Forskningsrådets Humanioraevaluering som et godt eksempel på en vurdering av forskningskvalitet som inkluderte en blanding av kvantitative måltall, kvalitative vurderinger av utvalgte publikasjoner, institusjonenes egenvurderinger og eksempler på samfunnsnytte.

Akademiet anbefaler at Langtidsplanen anerkjenner den internasjonale debatten om hva forskningskvalitet er. Ved å knytte evalueringer av UH-institusjoner i større grad opp mot bredere kvalitetsparametre mener vi at norsk forskning lettere kan prioritere

A – en tydelig stemme i faglig og forskningspolitisk debatt

Akademiet for yngre forskere

forskningsprosjekter som utvikler ny og pålitelig kunnskap, og dette vil igjen lede til forskning med samfunnsverdi.

Akademiet foreslår følgende setning lagt til i kapittel 3 om verdensledende forskning:

“Innenfor teknisk-naturvitenskapelige og biomedisinske fagfelt, så skal norsk forskning prioritere konklusjoner som er grundig dokumentert gjennom høy datakvalitet og adekvate analyser av disse der det er relevant. Dette krever at dataene, metodene og analysene som ligger til grunn for en forskningspublikasjon som hovedregel skal være åpent tilgjengelige og la seg replikere av uavhengige instanser. Ansvaret for høy forskningskvalitet ligger hos offentlige myndigheter, institusjoner og forskerne selv, som i et samspill må sikre at norsk forskning har høy nok kvalitet til å resultere i reell samfunnsverdi. Karriereinsentiver både hos enkeltforskere og forskningsledere bør knyttes opp mot et kvalitetssyn som inkluderer relevans, soliditet og replikasjonsverdi av forskningen.”

Forskningskvalitet - Akademiet mener at:

- Langtidsplanen bør legge inn overordnede føringer for å signalisere prinsipper som skal til for å heve den generelle forskningskvaliteten og utvikle flere verdensledende forskningsmiljøer.
- Insentiver for enkeltforskere, forskningsmiljøer og institusjoner bør styres av en bredere tolkning av forskningskvalitet enn kun kvantitative parametere.

Forskningskvalitet - Sitater fra medlemmer av Akademiet:

- “Når Forskningsrådet sier at de ønsker å evaluere SFFen vår med utgangspunkt i de fem beste publikasjonene produsert av 50 forskere over fem år, ja, da kan vi konsentrere oss om å levere kvalitet!”
- “Når mine fem stipendiater må levere tre artikler hver i løpet av det neste året for å fullføre gradene sine, er det i praksis vanskelig å prioritere kvalitet i gruppen min.”

Humanioras og samfunnvitenskapens rolle i Langtidsplanen

Humaniora og samfunnsvitenskap bør få en tydeligere plass i Langtidsplanen. Både humaniora og samfunnsvitenskap må forstås som egne vitenskapsgrener med egendefinerte forskningsspørsmål, teorier og metoder. Like viktig er det å få en større forståelse for hvordan humaniora og samfunnsvitenskap kan fungere som støttevitenskap for andre vitenskaper. Eksempler på begge disse perspektivene er:

- *Kulturforståelse*: I en globalisert verden er forståelse av fortidens, nåtidens og fremtidens kulturer (herunder språk, kunst, historie, samfunnsorganisering, m.m.) helt sentralt. Det må legges til rette for at kulturforståelse integreres og problematiseres gjennomgående i forskningsplaner, finansieringsprogrammer og forskerutdanninger.
- *Sosial kohesjon*: I globaliseringens tidsalder er det også avgjørende å tenke nytt om rammer og forutsetninger for fellesskap. I løpet av få tiår har Norge utviklet seg til å bli et flerkulturelt, flerreligiøst og fleretnisk samfunn. Denne mangfoldiggjøringen har

A – en tydelig stemme i faglig og forskningspolitisk debatt

Akademiet for yngre forskere

en rekke positive sider, men er også utfordrende for et lite land, preget av høy tillit, og med et godt utbygd velferdssystem. Samfunnsvitenskapelig og humanistisk forskning som gir innsikt i og forståelse av f.eks. integrasjonsprosesser, utviklingen av populistiske bevegelser i Norge og verden forøvrig, og konsekvenser av migrasjon for velferdssystemets bærekraft, er avgjørende for å sikre kohesjon i samfunnet på sikt.

- *Kommunikasjon*: I en økonomi som vris mot tjenestebaserte ytelser vil god og presis kommunikasjon bli enda viktigere på alle områder. Her vil naturlig nok språkkunnskaper være viktig, men også ikke-språklig kommunikasjon, kultur- og samfunnsforståelse. Omstillingsprosesser som mislykkes - både i privat, men kanskje særlig i offentlig sektor - skyldes ofte kommunikasjonssvikt. Det er et utall eksempler på at mislykkede prosjekter er svært kostbart både økonomisk, politisk og omdømmemessig. Et større fokus på kommunikasjonsprosesser, både innad i organisasjonene, men også utad mot brukerne vil være en nøkkel for å få til gode omstillingsprosesser i fremtiden.
- *Automatisering*: Verden fylles av roboter, både fysiske og digitale. Disse robotene skal yte tjenester og sameksistere med mennesker. For å lykkes med automatisering er det helt sentralt at maskinene ikke bare klarer å forstå enkle menneskelige budskap, men at de klarer å tolke menneskelige meninger på et mer subtilt nivå og nærme seg mennesker på en mer menneskelig måte enn det de klarer i dag, inkludert etisk tenkning.
- *Estetikk*: Det er veldokumentert at kunst, kultur og estetisk gode opplevelser er viktig for å leve et "godt liv". Det ville være utenkelig å ha en plan for skoleverket som ikke inkluderer estetiske perspektiver, og det er derfor overraskende at den nåværende Langtidsplanen ikke omtaler dette feltet i det hele tatt. Akademiet anbefaler at Langtidsplanen revideres med en større og bredere forståelse av at estetisk og kunstnerisk (forsknings)kompetanse er viktig for å forme fremtidens samfunn. Operaen i Oslo har blitt et landemerke ikke fordi det er et hus med fire vegger, men fordi det er et kunstobjekt i seg selv. Det er et estetisk objekt som er med på å forme en hel bydel og sette Norge på verdenskartet som kulturnasjon. Men estetikk dreier seg ikke bare om det storslåtte, det er like viktig å tydeliggjøre "mikroestetikken" i hverdagen. En trykknapp i en heis, for eksempel, må fungere teknisk, men kan med en god estetisk utforming gjøre folk glade når de trykker på den. Et godt designet lydrom gjør at folk trives på en togstasjon, mens feil bakgrunnsmusikk gjør at folk rømmer fra en butikk.

Humanioras og samfunnsvitenskapens rolle - Akademiet mener at:

- Ambisjonsnivået for den nasjonale humaniora- og samfunnsvitenskapelige forskningen bør økes.
- Langtidsplanen må tydeliggjøre hvordan humanistiske og samfunnsvitenskapelige perspektiver kan inkluderes i de strategisk prioriterte temaene inkludert humanioras rolle i teknologiutviklingen.
- Langtidsplanen bør utvides med et eget tema som fokuserer på grunnleggende sosiale og kulturelle utfordringer i fremtidens samfunn.

A – en tydelig stemme i faglig og forskningspolitisk debatt

Akademiet for yngre forskere

Humanioras og samfunnsvitenskapens rolle - Sitater fra medlemmer av Akademiet:

- “Fremtidens samfunn består av mennesker, med sine historier, kulturer, språk, gleder og sorger. HumSam-fagene kan hjelpe med å forstå nettopp hvordan disse menneskene kan leve godt sammen.”
- “For 15 år siden utviklet jeg en metode for å analysere dansebevegelser. Programvaren la jeg ut åpent på nettet, og nå har den blitt tatt i bruk i spedbarnsdiagnostikk. Jeg hadde aldri kunnet forestille meg at humanistisk grunnforskning kunne lede til medisinsk innovasjon.”
- “Det er stor interesse for norsk samfunnsvitenskapelig forskning på innvandring og integrasjon i de internasjonale fagmiljøene. Kombinasjonen av høy innvandring, høy tillit, en åpen økonomi og et sjenerøst velferdssystem gjør Norge til et sjeldent interessant case. Og med norske registerdata kan vi gjennomføre analyser av svært høy kvalitet.”

5. Hva kan eventuelt prioriteres ned ved fortsatt konsentrert satsing på noen få områder?

Akademiet støtter prioriteringen og relevansen av de seks hovedområdene som omtales i den eksisterende planen, og ser ikke på det som vår rolle å prioritere ned forskningsområder. I lys at innspillene og redegjørelsen ovenfor, ønsker vi derimot konkret å anbefale at:

- Fokus på forskningskvantitet (slik det fungerer i de nåværende insentivsystemene) bør reduseres, og vris mot forskningskvalitet.
- Ideen om mobilitet for mobilitetens skyld bør justeres til å fokusere på internasjonal, nasjonal og tverrsektoriell forsknings-samhandling på ulike måter.

A – en tydelig stemme i faglig og forskningspolitisk debatt